

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

234. An teneatur adultera aliquando reuelare peccatum suum, vt impediat
damna legitimorum hæredum? Et asseritur filium non teneri aliquando
credere matri attestatnti in articulo mortis se esse ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76405](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76405)

na inferioris ordinis, vt supra, agendo de quando restitotio est faciēda, casu 4. ostendimus. Vita corporalis autē & fama sunt bona superioris ordinis, vt patet ergo vita & fama non sunt commutāda pro quantumque magnis bonis fortuna. Hęc est sententia communis, quā cum Scoto tenent Gabriel in 4. d. ff. 15. q. 2. art. 2. concl. 2. D. Antonius p. 2. tit. 2. cap. 7. § 4. Caietanus in summa verbo Adultera, Angel. Syl. eodē verbo q. 1. Medina de rest. q. 3. concl. 2. causa 4. Azor. lib. 5. c. 6. q. 2. & Canonista in c. offic. de pen. & remiss. Hęc assertio præter rationem efficacem adductam, confirmatur apertē c. offic. citato: Nam ibi Papa decernit, quod mulieri quę suppositū partum marito nō habenti filios, ne possessio aliō deuolueretur, nolenti detegere hoc facinus marito, nō debet denegari poenitentia, & absolutio, sicut nō debet denegari mulieri quę concepit ex adulterio, nec volenti detegere suum crimen, non est deneganda poenitentia, & absolutio. Est ergo hęc sententia absque dubio vera.

5. His tamen non obstantibus. Ego puto posse dari casum, in quo mulier teneatur manifestare filiū spurium marito cum periculo famę & vitę, & casus est, vt optime obseruat Magister Marcus Serra in 2. 2. D. T. hom. q. 62. art. 6. dub. 1. Quando bonum commune periclitaretur, vt si filius adulterinus esset noxius Regno, compelleretur subditos à fide apostatate, se ipsam mater detegere teneretur; sed hęc obligatio non esset iustitię commutatiuę, sed legalis, vel charitatis; quia bonum commune præferri debet bono proprio. Ita ille, licet Hurtados de inst. di. p. 11. diff. 20. existimet in tali casu, non solum ratione charitatis, sed teneri ad id ex iustitiā commutatiua.

RESOL. CCXXXIV.

An teneatur adultera aliquando reuelare peccatum suum, vt impediat damna legitimorum heredum? Et asseritur filium non teneri aliquando credere matri attestanti in articulo mortis se esse adulterinum? Et docetur non solum adulteram, sed etiam adulterum teneri ad restitutionem dierum damnorum in hereditate? Et datur Regula confessorio, quomodo se gerere debeat in supradicto primo casu? Et tandem notatur, quod si duo cognouerunt eandem mulierem, ita vt plane incertum sit, quis eorum sit pater, an vterque ex aqno debeat concurrere ad proli sustentationem, & ad restitutionem faciendam marito, & filiis eius, si mulier fuit maritata, & cognoscitur certo, quod filius non sit legitimus, &c? Ex part. 11. tr. 6. & Misc. 6. Ref. 56. alias 55.

Sup. hoc latē in Ref. præcisa, & in tom. 8. tr. 7. Ref. 65. prope finē, vers. Ex his adultera.

§. 1. Casus potest accidere, & in facti contingētia torqueret confessoriorum ingenia, ad illud certō sic respondet Doctissimus Pater Ioannes Pontius in suo curs. Theol. di. p. 52. q. 7. concl. 6. nam. 44. adultera si non possit ex suis aliter prouidere damno sequenti filiis veris, ex eo quo adulterinus putetur verus, quam reuelando peccatum suum, tenetur quandoque id facere, quandoque non tenetur. Hęc videtur communior re ipsa.

2. Probatur prima pars, quia si damnum sequens filii veris sit notabiliter maius, quàm sit damnum infamię quod solum sequeretur, in casu quo reuelaret peccatum, vt contingeret quando, qui putaretur primogenitus ad quem spectaret amplissima hereditas; esset adulterinus, & nisi mater reuelaret ipsi peccatum suum, secundus filius legitimus qui esset verē primogenitus Patris priuaretur illa hereditate; certē nemo est qui non existimet infamiām, quam incurreret apud filium, longē inferius malum esse, quàm iactura tantę hereditatis, & consequenter si per talē reuelationē efficeret, quod primogenitus putatiuus

ingrederetur religionem, & sic hereditas penitenti ad verum heredem, omnino apparet matri oblitisceret filium crediturum, & consequenter non profuturam reuelationē, non debet reuelare crimen ipsi. Sed circa hoc dubitaretur, an filius debeat credere matri dicenti.

3. Sotus videtur tenere, quod non: sed intelligendus est, quando aliunde non constat moraliter, quod dicat verum, sicut existimatum constat quando in articulo mortis mater id diceret, & nō constaret aliunde, quod diceretur affectu particulari erga alios filios; debet enim videri moraliter certū, quod in tali casu dicendo mendacium, & periclitando filio, non exponeret se periculo æternę damnationis.

4. Probatur iam secunda pars, quia si reuelatio contingeret, apparet eam non teneri ad restitutionem, quia quodcumque detrimentum sequens alius filius non accedit ad iacturam vitę: vnde hęc non debet incurri, vt aliud videtur Hucyque Pontius.

5. Sed aliqua ex dictis apud me habent magnam difficultatē, & idē ad id quod dicit, Adultera, quando ageretur de successione maxime hereditatis, teneri cum iactura famę suam turpitudinem manifestare. Respondeo hoc non esse admittendum: nisi in casu, quo adultera esset suspecta conuictiorum, vt eam fame iudicio prudentium patet sit æstimatio, tunc posset habere locum sententia Pontij & quoniam aliorū, qui dicunt damna obuentionis mariti, & legitimis heredibus aliquando posse iudicio prudentium præponderare, aut æqualia esse famę adulterę, vt si agatur de magna, & notabili hereditate, & tunc eam teneri cum periculo famę factum suum manifestare, si credat probabiliter quod sic damna impediuntur. Quod tamen non videtur admittendum, quod mulier abolutē, & simpliciter possidet bonam famam, vt tenet Lessius lib. 2. c. 11. dub. 7. n. 57. cum Io. Wiggers de inst. tr. 2. c. 4. n. 31. & Gaspare Hurrado de inst. di. p. 11. diff. 20. qui tamen in vno casu sententię admittit si forte manifestatio adulterij aliquando profutura sit ad impediendam successionem filij adulterini in aliquo Principatu, qui ob suos perditillos mores futurus est maxime nocuus Reipublicę loco heredis legitimi, qui non sit sic futurus nocuus, tunc adultera tenetur ad manifestationem veritatis, adhuc eam periculo vitę, & non solum ex misericordia erga Reipublicam ad vitandum magnum damnum filius, sed etiam ex iustitiā commutatiuę erga legitimum heredem, quia tunc non sufficit dicitur periculum ad excusandam eam ab obligatione impediendi damnum, cui ipsa causam opponit.

6. Ad id verō quod Pontius supra asserit, filium non teneri aliquando credere matri attestanti in articulo mortis se esse adulterinum Respondeo hoc certō docere Hurradū loc. cit. vbi sic asserit, Ad dicitur filius non teneri credere matri manifestanti adulterinum (nisi ex circumstantiis conuincatur ad id, vt conuincatur, si mater iurata in articulo mortis, & post susceptam Eucharistiam id affirmat tanquam certum) quia confitentis suum delictum, seu suam turpitudinem, non est credendum in præiudicium aliorum distictorum ab ipso confitente, ex eo solum quod id manifestet, nisi id alias conuincatur, eo tamen ipso quod filius absque suspitione prudenti credit matri, nequit hereditatem adire vt pater: nec iam possessionem retinere, nisi eam bona fide possederit tempore sufficente ad prescriptionem. Ita Hurrados, sed bene dixit hanc doctrinam multos non admittere.

7. Dico igitur quod ordinariē spurius non tenetur in conscientia credere matri dicenti illum esse spurium.

ANTON
Opera
Tom. I & II
E III

spurius, etiam mediante quocumque iuramento id confirmaret, aut in mortis articulo assereret. Ita Mald. supra dub. 10. Syl. V. Adulterium n. 5. Bannes in 2. 2. q. 62. art. 6. Sarez tom. 5. de cens. disp. 50. sect. 4. Azor. 3. part. lib. 3. cap. 7. quest. 5. & alij. Et ratio in primis est quia iura indicant, matri non esse ea in re fide adhibendam, ut patet l. miles ff. ad leg. Juliam de adulteris & l. filium 6. de his que sunt sui vel alieni iuris. Deinde, quia alleganti suam turpitudinem nulla debetur fides, ut habet Regula iuris: quae maximè locum habet quando id cedit in alterius praedicium. Vide Gloss. ad cap. Officij de penitentia, & remiss.

Quoad hoc in Ref. praeterita lege doctrinam §. Contra, signanter in fine.

8. Hinc infertur Confessarium debere ut magna prudentia ne ultra modum urgeat adulteram in articulo mortis ad detegendum suum crimen: tum propter alia grania incommoda; quae inde sunt sequuta: tum quia raro ad quidquam profuit detectio adulterij. Quare sentio, ne quidem esse consulendum, nisi valde moraliter certum esset ex pluribus circumstantiis quod sine aliis grauioribus incommodis sic possent auerti damna, quae alioquin legitimis haeredibus sunt obuentura.

9. Adde ex Azorio, & Henriquez, neque consulendum esse ut adultera detegatur post mortem per confessarium de ipsius scilicet consensu dato: quia periculum est quod vel proles adulterina: vel Confessarius ipse occidatur. Praeterea haberetur violator sigilli confessionis, & etiam iniquae diffamationis: nisi forsitan per scripturam, & signaturam defunctae se posset defendere.

10. Dixi ordinariè, quia si proferretur eiusmodi argumenta conceptus adulterini, quibus spurcius in conscientia conuinceretur, ita esse, puta quia paterfamilias tempore conceptus abfuisse satis ostenditur: vel quia ut habet citata l. filium interueniente infirmitate, aut alia de causa tunc demonstratur abstinuisse ab vxore, vel ea valetudine fuisse, ut generare non poterit, teneretur ab hereditate, & seruare veros haeredes indemnes, ut notant Bonacina supra, & alij DD. sed si paterfamilias vixerit tempore partus, non apparet quomodo Spurcius postea conuinci poterit, aliquid istorum subfuisse, cum haud dubie maritus ea facile animaduertisset & prolem ab initio tanquam illegitimam respiciisset. Et omnia superius dicta docet etiam Ioannes Vigiers loc. cit. quae quidem menti tenenda sunt à Confessariis, & casuum conscientiae Responsoribus, si quando casus in facti contingentia eis accideret.

Sup. hoc magis lae in Ref. seq.

11. Sed ad huius materiae complementum notandum est contra Sotum, & Henriquez, communiter Doctores asserere non solum Adulteram, sed etiam adulterum teneri ad restitutionem dictorum damnorum in hereditate. Verum est, quod Adulter tenetur ad restitutionem expensarum in sustentatione suae proles adulterinae, & dictorum damnorum in hereditate, & in collatione dotis, quando est moraliter certus absque prudenti ratione dubitandi, quod proles illa adulterina sit sua: quando verò est dubium ad quem adulterum ex duobus pertineat, existente certitudine morali, quod vnum, vel ad alterum pertineat, uterque tenetur ad dictam restitutionem, quilibet ad restitutionem medietatis, & altero nolente, ad restitutionem totius pertinentis ad Patrem.

Sup. hoc infra in §. vlt. huius Ref. & in aliis eius uor.

12. In casu autem dicto in quo tam adulter, quam adultera tenentur ad dictorum restitutionem, tenentur aequaliter, quia quilibet est causa principalis partialis damni, quia istud oritur ex adulterio, cuius uterque est causa principalis partialis, & quilibet tenetur ad restitutionem partis sibi correspondentis faciendam ei, qui totum damnum restituit, tenetur autè ipsam ex bonis, de quibus potest disponere, & si non habeat, vel non habeat sufficientia, tenetur ad

suadendum marito, ut veros haeredes meliores, & etiam ad rem familiarem diligentius, quam alias tenebatur administrandum, & ad imminuendū sumptus sui corporis quantum conditio sui status, & valetudinis permittat, & si his, aut aliis modis satisfacere nequeat, tenetur quantum possit prolem adulterinam inducere, ut renuntiet haereditati, vel in totum, si ad id induci possit, vel saltem in partem, siue statū Religiosum eligendo, vel aliter; maximè si haereditas sit maioratus, & proles adulterina sit in eo successura, si ei non renuntiet, quia adultera, & adulter tenentur ad ea damna impedienda, vel resarcienda quacumque via commode possint. Vide Hurtadū loc. cit. & alios.

13. Et tandem pro curiosis hic nota, quod Pontius ubi supra, concl. 5. n. 43. docet, quod si duo cognouerint eandem mulierem, ita ut plane incertum sit, quis eorum sit eius Pater; vel uterque ex æquo debet concurrere ad eius sustentationem, & ad restitutionem faciendam marito, & filiis eius, si mulier fuit maritata, & cognoscitur certò quod filius non sit legitimus: quia aliquis debet, & neuter potius, quam alter: ergo uterque, vel, quod scio factum aliquando, debent fortes mittere, & ille, in quem cadit, debet solus nutrire, & restituere; vel alio aliquo simili modo debent conuenire. Si tamen mulier ipsa posset congruenter sustentare ex suo, fortassis neuter teneretur concurrere: sed illa sola, quia, cum dederit causam dubij iniuste, in poenam huius meriti ipsamet videri possit habere totam obligationem.

Sup. hoc supra in fine §. Sed ad huius Ref. & in tom. 8. tr. 2. Ref. 14. & 15. & in tom. 6. tr. 3. r. c. 138. §. At etiam.

RESOL. CCXXXV.

An adulter, qui filium suscepit ex adulterio, illumque relinquit inter filios mariti adultera, praeter alimenta teneatur etià occurrere damno hereditatis, quae legitimis admittitur, vel dano dotis, (& ex hoc casu olim interrogatus fuit) quam pater putatiuus tradidit puella spuria, credens eam esse propriam filiam?

Et nocent confessarij, quod in isto casu adulter tenetur restituere saltem alimenta proli impensa à tertio anno aetatis & deinceps, quando parens tenetur filium alere, etiam si non fuerit causa suppositionis? Ex part. 2. tr. & Misc. 3. Ref. 55.

§. 1. Communiter DD. respondent affirmatiuè. Ita Lessius de inst. lib. 2. c. 10. dub. 6. num. 46. Turrian. in 2. 2. tom. 2. disp. 30. dub. 2. Finell. de casib. refer. cas. 10. n. 18. Megala in 2. 2. lib. 1. c. 2. n. 13. Vazquez opus. de testam. cap. 5. §. 1. n. 22. Rebell. de oblig. inst. p. 1. lib. 3. q. 10. n. 11. Malder. in 2. 2. tr. 3. c. 4. dub. 9. Iac. de Graff. p. 2. lib. 2. c. 132. n. 36. Azor. p. 3. lib. 5. c. 6. & 7. Alphons. de Vega in sum. tom. 1. c. 13. cas. 8. Aragon. in 2. 2. q. 62. ar. 6. Rodriq. in sum. tom. 1. c. 188. n. 1. Nanarr. c. 16. n. 40. Armilla verb. adulterium, n. 7. Reginald. in praxi tom. 1. lib. 10. c. 19. q. 3. n. 278. & alij, asserunt enim, adulterum, ex quo susceptus est spurcius, teneri sicut adulteram ad resarciendum damna subsecuta. Ratio est, quia adulter, non minus quam adultera, est causa talis damni.

Sup. hoc in Ref. praeterita §. Sed ad sed lege cam per totam & non pigebit.

2. Verum Dominicus Sotus lib. 4. de inst. q. 7. art. 2. & Henriquez lib. 1. de matr. c. 11. n. 3. qui citat etiam Pennam, docent etiam si adulter agnoscat esse suam prolem, non teneri ad resarciendum damna legitimis filiis, modò ipse non fuerit author suppositionis. Ratio est, quia horum damnorum sola adultera est causa, quia ipsa filium adulterinum supponit tamquam filium legitimum, cum tamen adulter non supponat: sed solum tacendo permittat, ut filius adulterinus supponatur. Hanc opinionem, tamquam probabilem, amplectitur etiam Barthol. à S. Fausto in speculo confessionis, disp. 23. q. 8. n. 8. qui asserit hanc rationem, nam si adultera procuraret abortum, non diceretur adulter causa homicidij, quia ipse suppeditauit prolem, nisi

Sup. hoc in tom. 8. tr. 2. Ref. 15. in fine, à vers. Ex his.